

Aasta õpetaja gala kõne, 10.10.2026

Head õpetajad, head hariduse sõbrad!

Saja kahekümne aasta eest, augustis, enne järjekordse õppeaasta algust, avati just täpselt sellesamas kohas, kus me praegu viibime, eestlaste suur unistus ja kunstitempel, Vanemuise uhke hoone. Hoone õnnistas Jakob Hurt, kes oli läbi oma pika elu väsimata eesti rahva hariduspüüdlusist kõnelnud. Oma kõnes avaldas ta lootust, et Vanemuine saab üheks Eesti hariduse ja ühiselu keskpaigaks, ning et tuleb /Tsitaadi algus/ „oma sugurahva ausamaid elupüüdmisi ühendada ja ühenduses uuema aja nõudmiste järele edendada.“ /Tsitaadi lõpp./

Hurdal oli õigus – uuema aja nõudmiste järele peame alati käima, see oli õige nii 120 aasta eest kui ka praegu. Toona, tol 1906. aasta augustikuul väljendas neid nõudmisi näiteks see, et Vanemuise hoone avamise kõrval tehti samal ajal Tartus ettevalmistusi ka Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi kooli avamiseks, millest sai esimene eestikeelne keskkool, praegune Miina Härma gümnaasium.

Praegu väljendab neid uuema aja nõudmisi järjest häälekamalt tehisaru. Aga me oleme käitunud Hurda ütluste järgi ja õpetajad on oma rahva püüdmisi ühendanud uuema aja nõudmiste järele.

Eesti rahvuse kujunemine toimus koolitubades, aga ka laulukoorides, seltsides, näiteringides ja ühises kultuuriloomes. Vanemuise selts oli üks neist paikadest, kus haridus, kultuur ja kasvav rahvuslik eneseteadvus põimusid üheks suuremaks ettevõtmiseks.

Ja võib-olla peitub siin, kultuuri, hariduse ja kasvamise igivanas põimumises midagi olulist ka tänase Eesti hariduse loo mõistmiseks.

Me räägime sageli Eesti hariduse eduloost, meie õpilaste headest tulemustest.

Aga kui me tahame mõista, kuidas see on olnud võimalik, siis ei piisa ainult kooli vaatamisest, sest hariduse kvaliteet kujuneb paljude inimeste töö tulemusena. Selles on kolm mõõdet, mida tahaksin täna esile tõsta.

Esimene neist on **inimese kujunemine**.

Enne kui laps saab õppida maailma mõistma, peab ta õppima selles maailmas olema. Ta peab avastama, et ta on iseseisev inimene, aga mitte ainus inimene. Et tema soovid on olulised, kuid ka teistel on soovid. Et erimeelsus ei tähenda vaenulikkust ning ebaõnnestumine ei võta ära julgust uuesti proovida.

Need on oskused, mida me täiskasvanutena nimetame eneseregulatsiooniks, koostöövõimeks ja sotsiaalseks usalduseks. Ja suur osa neist kujuneb välja juba varases lapseas.

Seepärast ei ole lasteaiaõpetaja töö lihtsalt ettevalmistus kooliks. See on inimese iseseisvuse, õppimisvõime ja ühiskonnas toime tulemise aluse kujundamine.

Kui Eesti õpilased saavutavad rahvusvahelistes võrdlustes häid tulemusi, siis näeme me ka selle töö vilju, mida on teinud aastaid enne esimest koolipäeva lasteaiaõpetajad.

Teine mõõde on **inimese suhe mõtlemisega**.

Kool ei anna lapsele ainult teadmisi maailma kohta. Ta annab talle võimaluse astuda välja oma vahetu kogemuse piiridest. Mõista aega, milles ta ise ei ole elanud või näha seoseid, mida silmaga ei näe.

Hariduse üks kõige suuremaid saavutusi ongi see, et ta vabastab inimese tema enda kogemuse piiridest.

Ja õpetaja roll ei ole siin pelgalt teadmiste edasiandmine. Ta aitab lapsel kujundada intellektuaalset iseseisvust – võimet mõelda, kahelda, põhjendada ja otsustada.

Kolmas mõõde, millest me Eesti hariduse eduloos minu meelest liiga vähe räägime, on **inimese suhe oma võimetega**.

Huviharidus annab lapsele midagi, mida õppekava ei suuda ilmselt täielikult pakkuda – võimaluse avastada, milles peitub tema enda eripära. Üks laps avastab selle muusikas, teine spordis, kolmas matemaatikas, neljas teatris või tehnikas.

Aga huvihariduse tähendus on sügavam kui annete avastamine.

See õpetab inimesele, et võimekus ei ole midagi etteantut ega ka lõplikku. Et meisterlikkus sünnib harjutamisest ning pühendumine võib muuta meie võimete piire.

Need kolm hariduse mõõdet – lasteaed, kool, huviring - on **Eesti lapse ja noore kujunemise üksteist võimendavad jõud**. Ja just sellises terviklikus arusaamas inimesest peitub minu arvates Eesti hariduse suurim tugevus.

Head õpetajad!

Õpetaja töö erilisus seisneb selles, et selle kõige olulisemad tulemused ilmnevad sageli alles palju aastaid hiljem.

Me ei tea täna, milliseid otsuseid hakkavad tegema lapsed, keda te õpetate. Milliseid avastusi nad teevad, milliseid ettevõtteid, kunstiteoseid või ühiskondlikke muutusi nad loovad.

Aga me teame, et nendes tulevastes tegudes elab edasi midagi sellest, mida teie olete neile õpetanud. Nii nagu ilma Eesti koolmeistriteta ei oleks sündinud eesti rahvast ja riiki, ei kestaks see lugu edasi ka täna ega tulevikus ilma Eesti õpetajateta.

Sügav kummardus kõigile Eesti õpetajatele!

Palju õnne kõigile tänastele laureaatile ja nominentidele!